

zprávy

XII. PRACOVNÍ DNY NEUROPSYCHIATRIE

Levoča 23.–24. 5. 2024

Již podvanácté proběhly pracovní neuropsychiatrické dny v Levoči. Každý druhý rok se v tomto krásném historickém městečku setkávají neurologové a psychiatři. Za zrod této tradice vděčíme profesorovi Ivanu Rektorovi a primáři Miloslavu Dvořákovi, kteří jsou dodnes hlavními organizátory. Určitou obdobou neuropsychiatrických pracovních dnů je Neuropsychiatrické fórum pořádané v Praze, i když na rozdíl od Slovenska nemá ČR samostatnou neuropsychiatrickou specializaci. Tento interdisciplinární obor má nepochybně své opodstatnění i z hlediska historického. Od r. 1957, kdy se neurologie a psychiatrie v bývalém Československu rozdělily, jsme opět našli cestu v rámci neurověd a sdílíme řadu diagnostických a léčebných metod. V dalším si dovoluujeme krátkou zmínku o sděleních, která nás nejvíce zaujala.

ČTVRTEK

První zahajovací sympozium se soustředilo na pokroky v diagnostice na bázi genetiky. L. Gurčík hovořil o možnostech diagnostiky dědičných cerebelárních ataxií. Aplikace nových genetických metod – sekvencování nové generace (NGS) – umožňuje objasnění a identifikaci velmi vzácných forem. Komplexní diagnostikou dědičných ataxií se zabývá multidisciplinární Centrum hereditárních ataxií ve FN Motol, které je zapojeno do evropské sítě center pro vzácná neurologická onemocnění. Postupně se mění také pohled na možné příčiny dětské mozkové obrny (DMO) – genetická predispozice je z mnoha pohledů již dnes považována za pravděpodobnou. M. Mistrík upozornil, že genetická diagnostika familiárně se vyskytujících DMO se spastickou kvadruparézou je již dostupná.

J. Szilaslová v přednášce finančně podpořené farmakologickou firmou Novartis Slovakia s.r.o. poukázala na význam včasné diagnostiky a léčby roztroušené sklerózy (RS). S dostupností monoklonálních protilátek došlo ke změně paradigmatu její léčby. Pacienti s RS s nepříznivou prognózou už nemusejí procházet na cestě k vysoce účinné léčbě přes léčbu málo účinnými léky, ale mohou být léčeni již od prvních příznaků nemoci vysoce účinným ocrelizumabem. Je zajímavé, že shodná strategie (dosažení a udržení maximálního efektu v iniciální fázi onemocnění) se doporučuje i u psychických poruch (např. již u 1. epizod schizofrenií při nedostatečné reakci na běžná antipsychotika sáhnout ke klozapinu).

Druhé sympozium se zabývalo převážně problematikou epilepsie. Pozornost byla věnována mimo jiné psychogenním neepileptickým záchvatům (PNES), které jsou po poruchách hybnosti druhou nejčastější funkční neurologickou poruchou. Paroxysmální patologické projevy či prožitky, které připomínají epileptické záchvaty, však nemají elektrofyziologický korelát typický pro epileptické záchvaty. Diagnostika bývá obtížná a od prvního záchvatu ke stanovení správné diagnózy uplyne většinou několik let, během kterých jsou pacienti nesprávně léčeni a potažmo iatrogenizováni. I. Rektor hovořil ve své velmi atraktivní přednášce na oblíbené téma Hudba a epilepsie. Zabýval se hlavně studií, ve které kandidátům na implantaci hlubokých elektrod pro rezistentní epilepsii byla přehrána Mozartova sonáta a Haydnova symfonie (hluboká mozková stimulace je moderní léčebná metoda založená na elektrické stimulaci hlubokých mozkových struktur pomocí implantovaných elektrod). Zároveň byla provedena sofistikovaná analýza hudebních charakteristik obou skladeb. Bylo zjištěno, že při poslechu Mozartovy sonáty došlo k redukci intracerebrálních epileptických výbojů. Autoři studie se domnívají, že při poslechu klasické muziky jsou podstatné pro potlačení epileptické aktivity akustické charakteristiky prezentovaného díla a preference pacientů nehraje zásadní roli. Lze předpokládat, že aplikace klasické hudby s dobře definovanými akustickými vlastnostmi by mohla být alternativní neinvazivní metodou pro snížení epileptické aktivity. Pro psychiatry se v tomto kontextu nabízí analogie s prvním použitím muzikoterapie u psychických poruch (už v Bibli se uvádí, že králi Saulovi, který trpěl depresí, přinášela úlevu hra Davida na lyru).

Třetí, už odpolední sympozium bylo převážně věnováno velmi aktuálnímu společnému tématu, neurostimulačním technikám. Stimulační metody prošly dlouhou cestou od elektrokonvulzivní terapie (použité již v r. 1938, stále používané a v účinnosti u farmakorezistentních závažných psychických poruch doposud nepřekonané) po vývoj nových stimulačních technik, o který se zasloužila hlavně neurologie, a psychiatrie je převzala. Rozdílný mechanismus vzniku, frekvence, intenzita a způsob aplikace stimulu nabízí širokou škálu léčebného využití. Kromě ovlivnění neurochemismu mozku farmakoterapií dávají možnost přímo ovlivnit zaangażované neuronální okruhy (resp. sítě). Mezi dvě nejrozšířenější metody patří repetitivní transkraniální magnetická stimulace (rTMS) a transkraniální stimulace stejnosměrným proudem (tDCS). Obě

techniky indukují fokální změny v neuronální aktivitě a modulují tak mozkovou plasticitu. I. Rektorová hovořila o terapeutických možnostech neinvazivní proudové stimulace a L. Ustohal o současném využití repetitivní transkraniální magnetické stimulace u psychických chorob.

Poslední sympozium prvního dne se mimo jiné soustředilo na Huntingtonovu chorobu (HCh), která je pro psychiatra zajímavá z hlediska včasné diagnostiky. Prvními projevy bývají často psychické potíže, např. depresivní syndrom. Prezentována byla velmi zajímavá společná kazuistika psychiatricky L. Ferenčákové a neuroložky M. Kudláčové popisující případ muže, u něhož plnému rozvoji motorických příznaků HCh o řadu let předcházela hospitalizace pro psychotickou epizodu.

PÁTEČNÍ SYMPOZIA

Obě závěrečná páteční sympozia se soustředila na současný výskyt psychických příznaků u častých neurologických onemocnění. M. Mareta a Z. Gdovinová se zabývali migrénou a depresí, T. Uhrová psychickými problémy u cévních mozkových příhod (T. Uhrová začala svoji profesní dráhu na pražské psychiatrické klinice, pak přešla na tamní neurologickou kliniku; s profesorem Rothem a dalšími vydali monografii s názvem Neuropsychiatrie; tato skvělá monografie zahrnuje všechny styčné aspekty obou specializací), S. Šutovský se věnoval diagnostice Alzheimerovy

nemoci a příbuzných demencí z pohledu biomarkerů. V ČR s výjimkou pražského týmu profesora Fišara zůstává včasná detailní diagnostika spíše v rukou neurologů, což koresponduje se současnou platnou klasifikací (Alzheimerova choroba je v MKN-10 řazena do neurologických onemocnění, Alzheimerova demence v psychických poruchách). V současnosti již byla u Alzheimerovy choroby identifikována řada biomarkerů. Cílem je sestavit panel konkrétních markerů, který by byl dostatečně validní a cenově dostupný pro běžnou klinickou praxi. Autor přednášky představil panel genetických markerů souvisejících s patogenezi Alzheimerovy choroby, frontotemporální demence, Parkinsonovy choroby a vzácných demencí, který je průběžně aktualizovaný.

V posledním sympoziu M. Škovránek uvedl možnost zvládnutí kognitivní dysfunkce u Parkinsonovy choroby, včetně dalších komorbidit, jako je psychóza. M. Fňásková se zabývala dopady válečného stresu na mozek a mysl civilistů z bývalé Jugoslávie. Tato problematika je do určité míry pokračováním tématu brněnského výzkumného týmu pod vedením I. Rektora, který jako první u nás otevřel téma přeživších holocaustu z neuropsychiatrického úhlu pohledu.

Co říci závěrem? Díky iniciátorům a organizátorům neuropsychiatrických dní lze doufat, že věda je nadčasová, přežije politické turbulence dnešní společnosti a organizátoři předají štafetu mladým neuropsychiatrům, kteří v jejich práci budou pokračovat.

*Eva Češková, Libor Ustohal
Ceskova.Eva@fnbrno.cz*

referáty z literatury

Nahidi M, Ahmad M, Fayyazi Bordbar MR et al. The relationship between mobile phone addiction and depression, anxiety, and sleep quality in medical students

(Vztah mezi závislostí na mobilním telefonu a depresí, úzkostí a kvalitou spánku u studentů medicíny) *International Clinical Psychopharmacology* 2024; 39 (2): 70–81.

Tato studie íránských autorů z Mashhad University of Medical Sciences byla provedena na pracovišti autorů v období let 2010 až 2021. K výběru účastníků byla použita statistická metoda na principu stratifikovaného náhodného náboru vzorků. Všechny osoby vyplnily online

elektronické sebehodnotící dotazníky a škály zaměřené na závislost na mobilu, kvalitu spánku, depresi a úzkost.

Do studie bylo zahrnuto celkem 355 mediků s 203 (57,2 %) ženami. Mírná a závažná závislost na mobilu byla hlášena 83,7 %, resp. 2,5 % mediků.

Kromě toho nálezy studie ukázaly významně vyšší skóre v dotaznících posuzujících poruchu spánku, depresi a úzkost v porovnání s jinými účastníky studie. Ačkoliv závislost na mobilu převládala, závažná závislost byla mezi mediky řídká, nicméně byla spojena se zvýšeným výskytem problémů s duševním zdravím a spánkovými poruchami. To zdůrazňuje důležitost intervencí zaměřených na snížení závislosti na mobilu a zlepšení duševního zdraví.

MUDr. Jaroslav Veselý

Reichmann H

Caffeine, chocolate and adenosine A2A receptor antagonists in the treatment of Parkinson's disease

(Kofein, čokoláda a antagonisté A2A receptoru adenosinu v léčbě Parkinsonovy choroby)

Fortschr Neurol Psychiatr 2023; 91 (6): 256–261.

Pacienti s Parkinsonovou chorobou (P. ch.) mohou mít zjevně prospěch ze spotřeby kofeinu, jak prokázala celá řada experimentálních a klinických studií.

Ve svém přehledu německý autor z Drážďan (Klinik und Poliklinik für Neurologie) prohlédl dostupnou literaturu o kofeinu a P. ch.

Kofein může pronikat hemato-encefalickou bariérou a prokazuje své biologické účinky hlavně antagonistováním receptorů adenosinu. Četné studie prokázaly, že kofein a jeho deriváty theobromin a theofylin jsou spojeny se sníženým rizikem P. ch. Kofein a antagonisté adenosinu snižují excitotoxické působení glutamátu. Důkazy z animálních modelů podporují potenciál antagonismu A2A receptoru jako novodobý chorobu modifikující cíl u P. ch.

Předložený přehled prokazuje, že výzkum a syntéza xantinových derivátů i jejich analýza by v klinických studiích mohly být slibným přístupem v léčbě neurodegenerativních chorob.

Rocheteau E

On the role of artificial intelligence in psychiatry

(O roli umělé inteligence v psychiatrii)

Br J Psychiatry 2023; 222 (2): 54–57.

V poslední době narůstá zájem o umělou inteligenci (AI – artificial intelligence) ke zlepšení účinnosti a personalizaci služeb v oblasti duševního zdraví. Až dosud byl pokrok malý, nicméně rozvojem metody chytrého učení se to může změnit.

Tento článek diskutuje o roli AI v psychiatrii. Obzvláště to jsou: a) diagnostické nástroje, b) monitorování příznaků a c) dodání personalizované doporučené léčby. Nakonec autorka ve své analýze diskutuje o etických záležitostech a technologických omezeních.

MUDr. Jaroslav Veselý